

Leila Mélar:

Isäni, aseteknikko Ole Mélarin (1897–1974) muistelmat

Kirja ilmestynyt
toukokuussa 2014

Mélarteilla pitkä sotilastausta

Eugen Schauman surmanlaukaus senaatissa 16.6.1904. Ylemmässä vuodelta 1853 olevassa valokuvassa Berndt (1786–1862), Rosalie (1829–1868) ja Anna Schauman (1795–1866). Rosalie oli Ole Mélartin isän äiti. Eugen Schauman oli Berndt Schaumanin veljen pojanpojanpoika. Seinätaulussa majoitusmestari Berndt Otto Schauman, kuvan Berndtin isä.

Nuoruusvuodet Torniossa 1905–1919

- Suurlakko 1905
- Aktivisti, Tornio jääkäri liikkeen etappina
- Ensimmäinen maailmansota heijastuu Tornioon
- Sisällissota / vapaussota, Tornion taistelu

Ensimmäisen maailmansodan sotavankien vaihtoa Ruotsin ja Venäjän valtakuntien rajalla Torniossa. Tornion kautta vaihdettiin kaikkiaan 75 000 sotavankia.

Edessä oikealla Ole Méléartin isä, Tornion poliisipäällikkö Axel Méléart

Asevelvollisuus ja työuran alku

- Pohjanmaan Jääkäripataljoona 1919
- Asemestarina Lapin rajavartiostossa 1922–1924
- Asemestarina Hämeen rakuunarykmentissä 1925–1926
- Asemestarikurssi Suomenlinnassa

Lappeenrannan Rakuunarykmentin asepajalla. Toinen vasemmalta asemestari Ole Mélar.

1. Er. Merilentolaivueessa Viipurissa 1926–1928 I

Gourdou-Leseurre, 1-paikk. hävittäjä, nopeus 225 km/t, v. 1926.

Pakkolasku

1. Er. Merilentolaivueessa Viipurissa 1926–1928 II

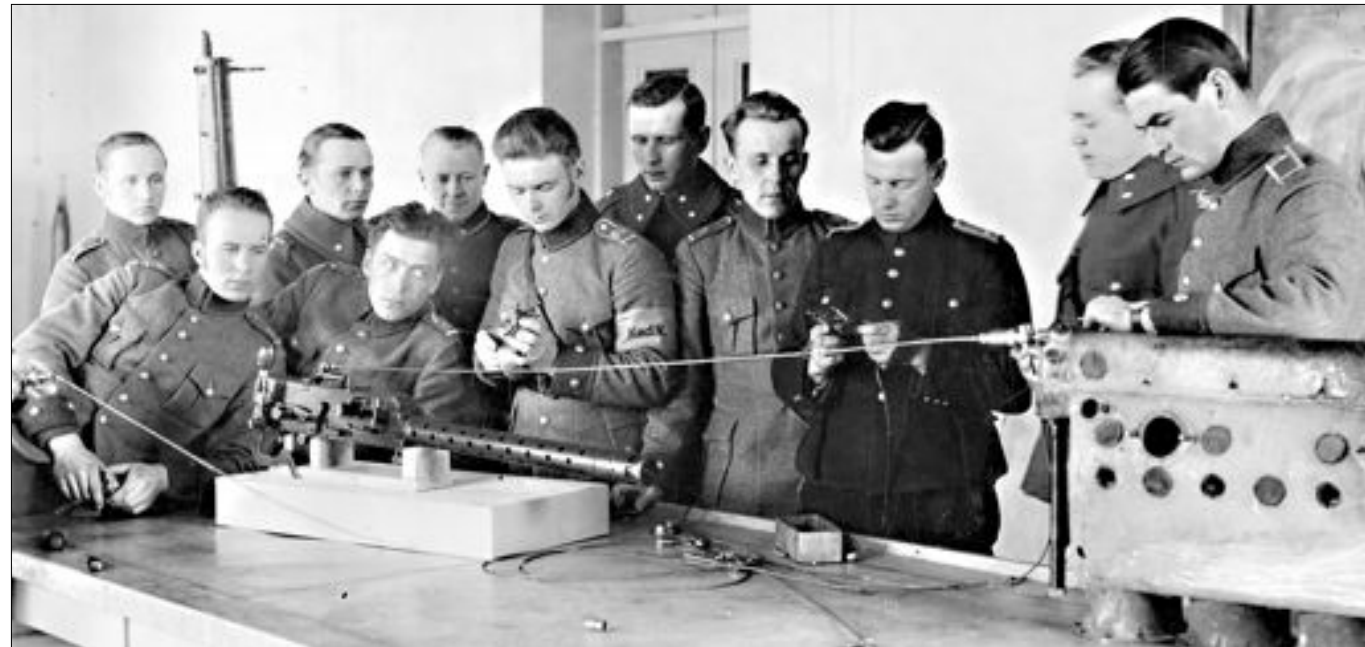
- Ole käynnistää ilma-ammunnan opetuksen
- ”Siellä on kone räjähtänyt ilmassa”
- Viipurilaiset taitavia Ilmavoimien lentopäivillä 1927

Viipurilaiset Santahaminassa 1927

Aseteknikkona ja opettajana Kauhavalla Ilmailukoulu / Ilmasotakoulussa 1929–1941

- Ole ilma-ammuntaopin ja -kaluston opettajana
- Olen keksinnöt: harjoituspommien maasta ylös vetävä vipulaite, puolikonekiväärin tahditin, moottorikäyttöinen ohj.kk:n ampumakoulutuslaite

Kadettikurssi no 14 Kauhavan lentosotakoulun ase- ja ampumaopin oppitunnilla 12.3.1932. Opettajana Ole Méléart (kolmas oikealta)

Lentokoneen potkurin ”läpi” ampuvan konekiväärin tahditin

***Asesuunnittelija Aimo Lahti tahditinkokeesta kirjassaan
Asesuunnittelijana Suomessa, Gummerus 1970:***

Ilmasotakoulun aseteknikkona ollut Ole Mélarit teki paljon työtä hyväksyttävän tahdittajan luomisessa. Hänen konstruoimaansa tahdittajaa käytettiin suomalaisissa koneissa sodan loppuun asti.

[Lahden ja Mélartin suorittamien] kokeiden jälkeen syntyi Maxim Vickers -konekiväärin muunnos lentokoneohjaajan konekivääriksi. Se oli varustettu tahdittajalla ja toimi rekyylisysteemillä. Luodin alkunopeus oli 800 metriä sekunnissa ja ase ampui 950 laukausta minuutissa.

Talvisota 30.11.1939–13.3.1940

- OM saattoi Ilmasotakoulun liikekannalle-panon mukaiseen kuntoon (mm. ilmatorjunta)
- valvoi miljoonien patruunoiden tilauksen Valtion patruunatehtaalta Lapualta

”Ala-Härmän ladot ja riihet täynnä pommeja”:

Koko talvisodan ajan virtasi Tornion kautta rautateitse eri maista kirjavaa asekalustoa ja ampumatarvikkeita

→ lajitteluvarikko Härmään

- osa tavarasta suoraan rintamalle
- osa varastoitiin
- maisterien käänkösvirheistä ongelmia, esim.
 - ”tidrör” → ”aikaputki” → aikasytytin
 - ”handmina” → ”käsimiina” → käsikranaatti
 - ”häggröhr” → ”häkkiputki” → pyrstösytytin

”Näin jouduin työskentelemään yhden kuukauden ajan, saa sanoa melkein yötä päivää.

Jouduin hyvin alakuntoon ja tunsin itseni aina nälkäiseksi ja väsyneeksi, hampaat alkoivat löystyä ilmaisten keripukin oireita.”

Siirto Ilmavoimien Esikuntaan, jatkosota syttyy 25.6.1941

Saksa ja Suomi lähestyneet toisiaan keväällä 1941

I komennus Saksan sotasaalisvarikoille 24. – 30.7.1941

Helsinki – Königsberg	24.7.41	03.15	07.00
Königsberg – Wäinänlinna	25.7.41	11.00	12.55
Wäinänlinna – Mitau	– ” –	17.25	18.20
Mitau – Königsberg	26.7.41	11.00	12.20
Königsberg – Mitau	30.7.41	10.05	11.30
Mitau – Königsberg	– ” –	13.35	14.55
Königsberg – Helsinki	– ” –	16.15	19.40

23.7.1941: ”Sain määräyksen lähteä kokoamaan saksalaisten alasampumista koneista kalustoa.

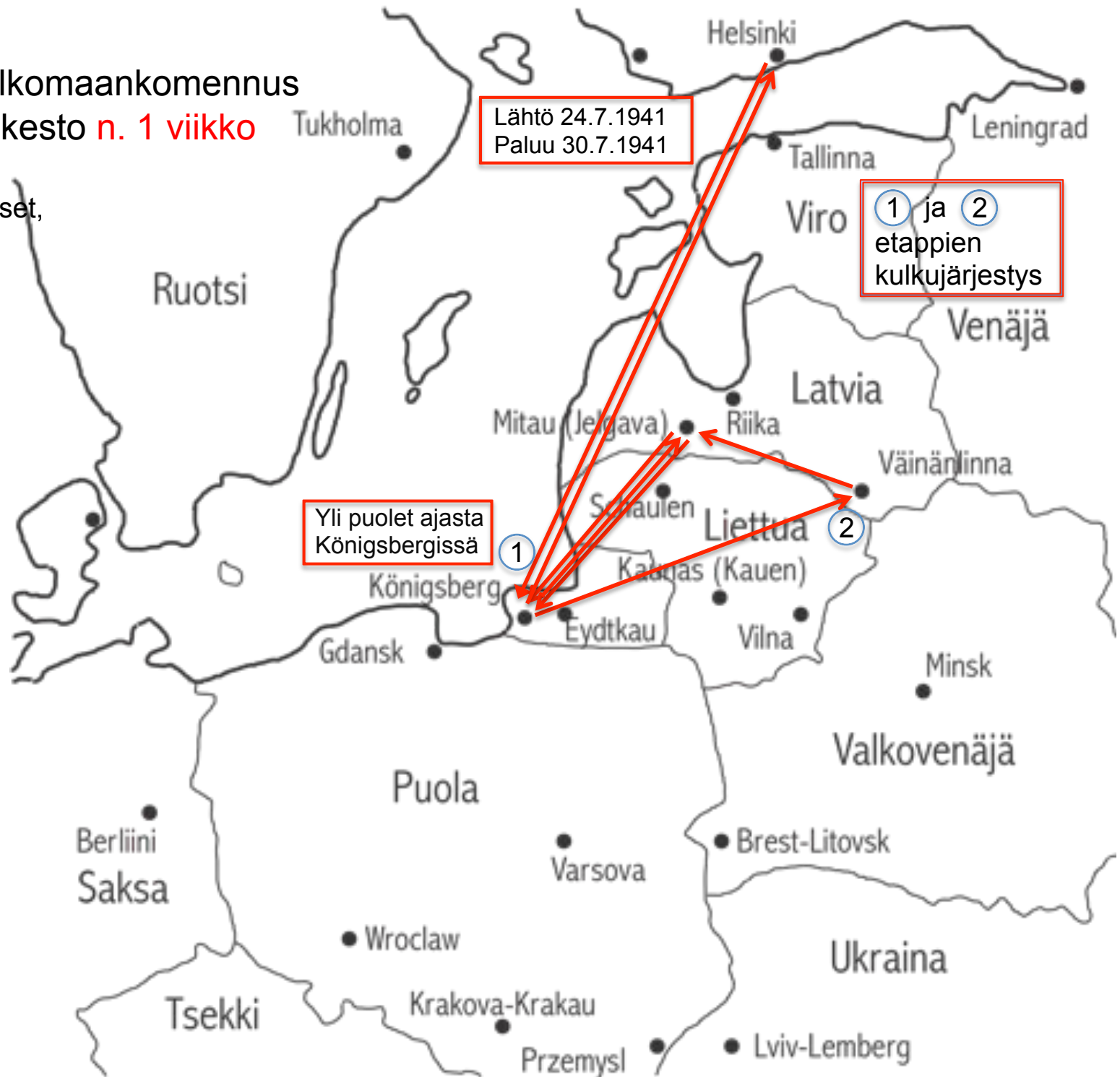
Königsberg: Nicht für Juden

Löysin Mitauissa venäläisten entisen asevaraston ja toin sieltä 164 kpl 250 kg ripustinta sekä paljon muuta tavaraa mitä meiltä puuttui”

25.7.41: ”Sain kuulla Maj. Heleniukselta [tyttäreni] Leilan syntymisen. Menomatalla ukkosilma, paluu kaunis.”

Ensimmäinen ulkomaankomennus
24.–30.7.1941, kesto n. 1 viikko

(Valtiot ja rajat nykyiset,
kaupunkien nimet
Ole Mälartin
”matka-aikakirjan”
mukaiset)

II komennus Saksan sotasaalisvarikoille 13.10.1941 – 5.2.1942

(Leila Mélar: ”Syy, miksi minua ei kastettu puoleen vuoteen”)

Helsinki – Mitau	13.10.41	08.10	10.35
- Königsberg	- ” -	12.00	
Königsberg – Warschau – ” –		14.55	16.10
Warschau – Kaunas	14.10.41	16.30	17.30
Kaunas – Riga	16.10.41	11.30	12.40
Riga – Mitau	19.10.41	09.00	10.00
Mitau – Riga	20.10.41	08.30	09.30
Riga – Mitau	23.10.41	08.20	09.40
Mitau – Riga	24.10.41	06.30	07.50
Riga – Mitau	28.10.41	08.20	09.30
Mitau – Riga	01.11.41	06.15	08.00
Riga – Mitau	- ” -	18.30	20.00
Mitau – Riga	02.11.41	16.00	16.45
Riga – Schaulen	10.11.41	15.35	20.45
Schaulen – Kauen	- ” -	22.30	-> 06.30
Kauen – Vilna	11.11.41	07.00	10.50
Vilna – Kaunas	17.11.41	21.30	-> 03.30
Kaunas – Eydtkau	18.11.41	04.00	09.30
Eydtkau – Königsberg – ” –		10.00	12.55

Königsberg – Warschau	21.11.41	07.00	15.15
Warschau – Königsberg	04.12.41	12.20	13.55
Königsberg – Warschau	06.12.41	07.00	16.30
Warschau – Brest.Litowsk	13.1.42	08.30	16.30
Brest.Lit. – Warschau Ost	17.1.42	23.45	-> 08.30
Wars. Hbf – Wars.West	22.1.42	17.00	21.15
Krakau – Preszmystl	23.1.42	07.40	15.45
- Lemberg			17.45
Lemberg – Berlin	28.1.42	20.40	-> 01.10
Berlin – Warschau	03.2.42	19.27	-> 09.50
Warschau – Königsberg	05.2.42	11.22	12.35
Königsberg – Tallinna	- ” -	13.20	15.53
Tallinna – Helsinki	- ” -	16.01	16.30

Toinen ulkomaankomennus
13.10.1941–5.2.1942
kesto **lähes neljä kuukautta**

(Valtiot ja rajat nykyiset,
kaupunkien nimet
Ole Mélartin
”matka-aikakirjan”
mukaiset)

II komennuksen muistiinpanoja

13.10.1941: *"Asehankinta Saksasta eri sotasaalisvarastoista."*

14.10.1941: *"Venäl. ja juutalaisten raakaa kohtelua hämmästyksellä seurasimme. Monta kuormaa kuolleita (tapettuja)."*

20.10.1941: *"Sain varikon päällikölle, että saksalaiset ovat järjettömiä romuttaessaan venäl. täysin uusia 76.2 mm ja 85 mm it.tykkejä (yli 200 kpl). Romutus peruutettiin."*

"Otin omin lupineni lentokentällä olevista SB koneista taistelutornit ja lähetin Suomeen, missä meillä oli vanhan malliset tornit. Paljon materiaalia muutakin omalla käskyllä. Tornin 12 kpl syöksyrivistä 24 kpl."

Myötätuntoa puolin ja toisin Mitaussa.

Kommellus Vilnan pakkasyössä.

11.11.1941: *Partisaaneja. "Vilnasta pommikiikareita ja niiden tarkastuslaitteita y.m. asekalustoa."*

17.11.1941: *Vilna-Königsberg: Paleetuneet sotilaat pyrkimässä juniin.*

21.11.1941: *"Sain määräyksen Do-17 pommituslaiv. Warsovaan / Dornier pommituslaivueen varustaminen ja kouluttaminen."*

13.1.1942: *"Asehankinta Berezin kk. 12.7 ja 20 mm ohj. tykkejä."*

17.1.1942: *"Yritys hankkia suuria sumutuslaitteita / Pommien ja patr. hankinta / Valtakunnankansliassa Oberregierungsrat Nabitza ja Tesche / Tykkien vastapanoksia 20.000 pommia."*

"Tällainenko on ihminen?"

Varsova 22.11.1941: "Seuraavana aamuna läksin kaupunkia katselemaan. Näky ei ollut ilahduttava. Kaduilla oli vielä korjaamatta muutamia yöllä nälkään ja pakkaseen nääntyneitä ihmisiä, pääasiassa naisia.

Kaupoissa oli suuria näyteikkunoita, esillä saattoi olla leivoksia ja muita herkuja, ja ikkunan pieleen lyyhistyneenä äiti lapsineen kyyneleet jäätyneinä kasvoille merkinä viimeisestä tuskasta. Kaikkialla pyydettiin leipää. En tiennyt mihin katsoa".

"Lembergissä oli murhattu suuret määrät ihmisiä. Kuvassa on eräs paikka, jossa omaiset koittavat hakea omiaan."

"Przemysl oli pahoin pommitettu. Jalkaisin pääsi pioneerien tekemää tilapäissiltaa joen yli ja toiseen junaan, joka lähti välittömästi eteenpäin."

"Panssaritaistelun jälkiä Wäinänlinnan luona heinäkuussa 1941. Venäläinen vaunu ja sen palanut päällikkö."

III komennus Saksan sotasaalisvarikoille 27.4.1942–15.5.1942

Helsinki – Vilna	27.4.42	08.05	10.35
Vilna – Brest-Litowsk	30.4.42	09.06	10.45
Brest-Litowsk – Wars.	02.5.42	16.47	22.15
Warschau – Krakau	04.5.42	21.36	→ 07.45
Krakau – Preztmysl	05.5.42	08.10	14.30
Preztmysl – Lemberg	– ” –	18.10	20.40
Lemberg – Warschau	08.5.42	23.35	→ 18.50
Warschau – Königsberg	10.5.42	15.30	23.10
Königsberg – Riga	11.5.42	19.40	→ 14.30
Riga – Helsinki	15.5.42	14.00	16.30

27.4.1942: ”Suuri pommivarasto 20.000 kpl pommeja ilmaiseksi”

”30.4.42 klo 9.00–10.45: Molemmat upseerit eli Ju 52:n ohjaaja Wyludda ja Stabsingeniör Bühler vaativat ins. maj. Kinasen ja minut tarjoamaan hyvät juhlat Vilnassa. Upseerikerholla tarjosimme heille ja he juopuivat niin, että meidän oli talutettava heidät nukkumaan.

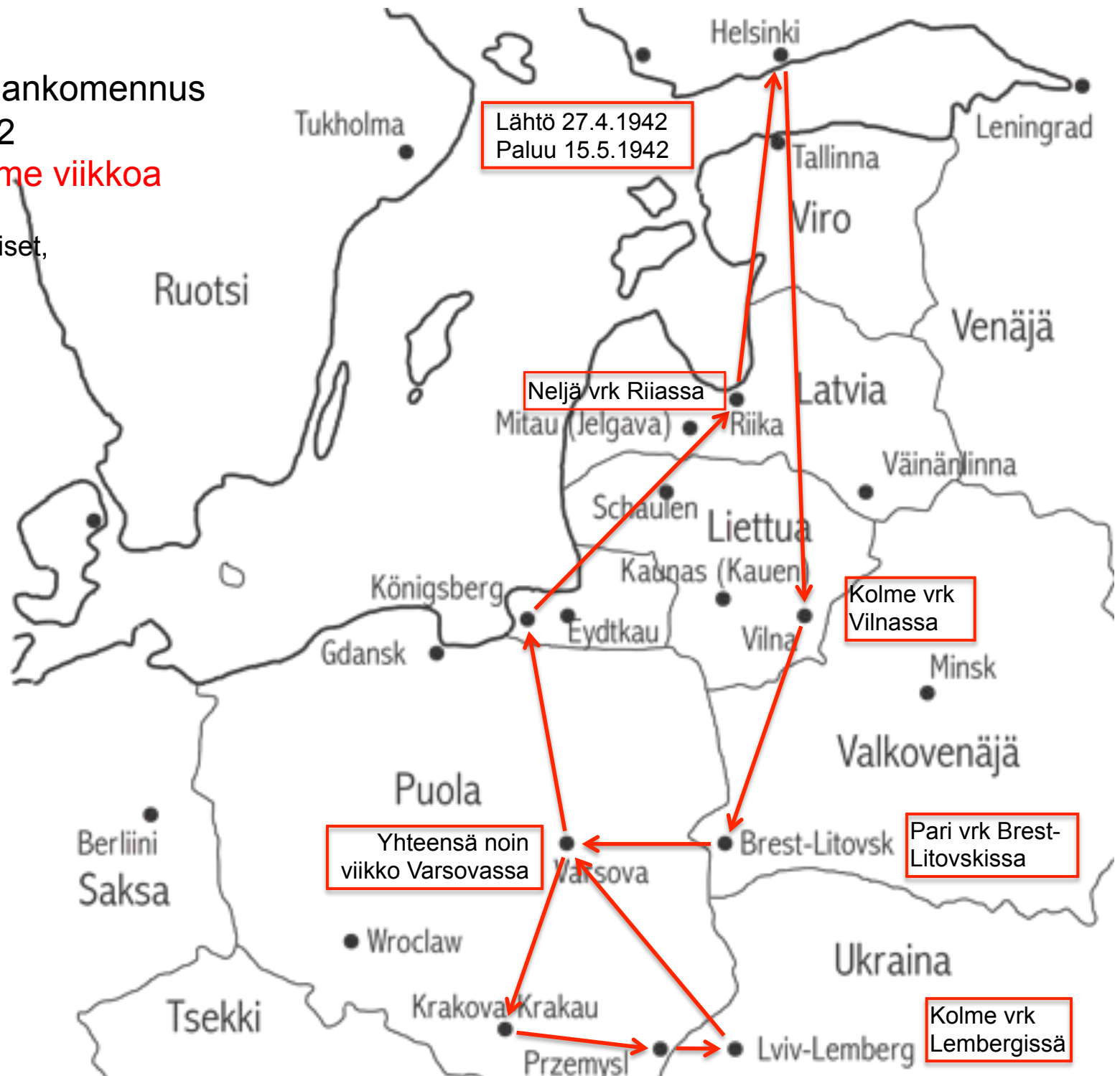
Aamulla olivat mol. juovuksissa ja kun startattiin oli se epävarma. Nähdessään 700 m korkeudesta junan alla W teki kaksi syöksyä sitä kohti, vaikka meillä oli koneessa irtopenkit ja meitä oli 23 + koneen 5 miestä. Nousussa kaikki valuivat perälle. Onneksi mekaanikko kerkesi kääntää vakaajan ja kone pääsi vaaka-asentoon molemmilla kerroilla.”

Kolmas ulkomaankomennus

27.4.–15.5.1942

kesto **lähes kolme viikkoa**

(Valtiot ja rajat nykyiset,
kaupunkien nimet
Ole Mélartin
”matka-aikakirjan”
mukaiset)

IV komennus Saksan sotasaalisvarikoille 12.6.–1.7.1942

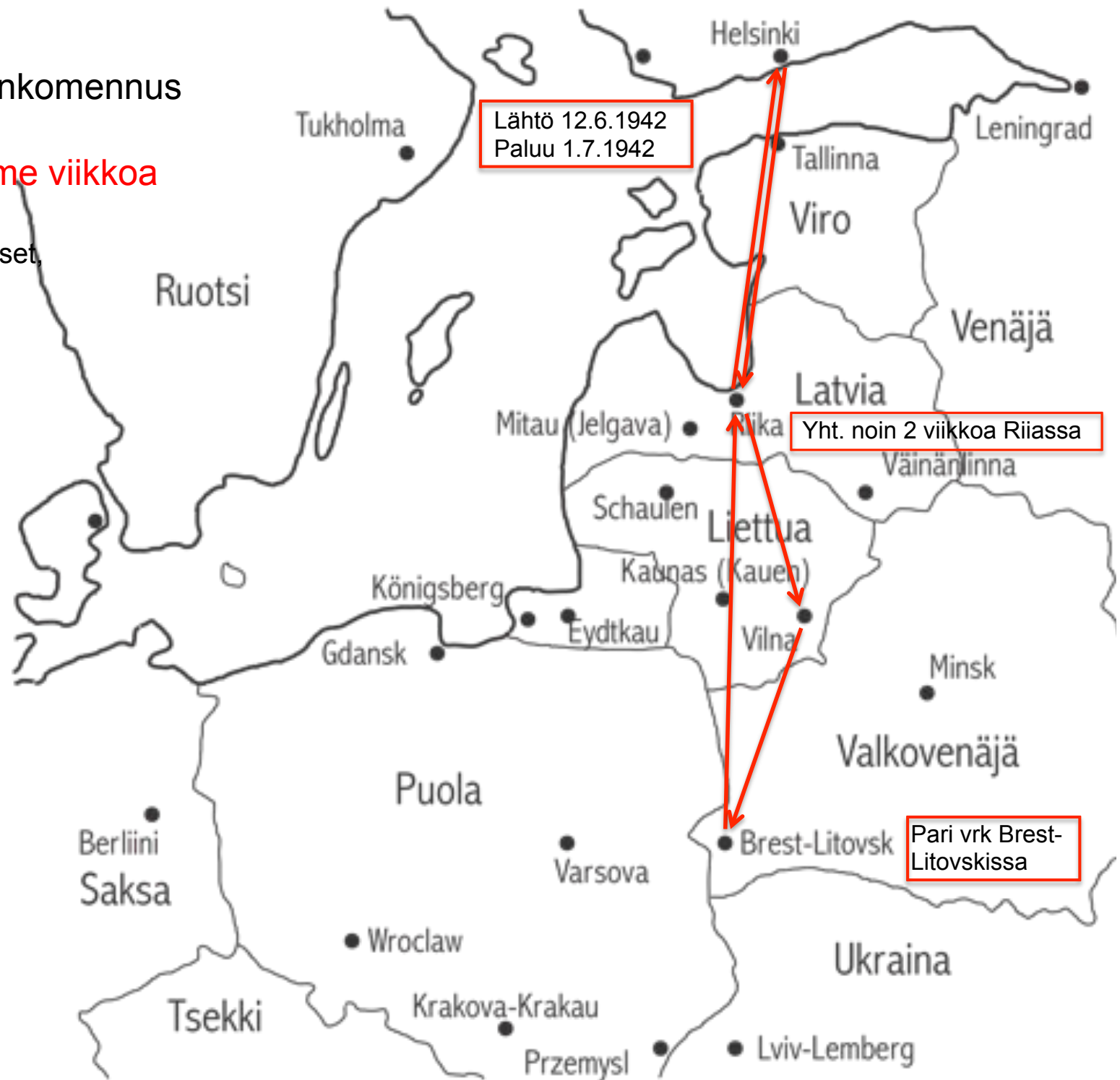
Ole Mélarit piti 5.11.1940 – 1.6.1944 matkoistaan sääntillistä minuuttiaikataulua, johon hän kirjasi myös merkittävimmät sattumukset. Kirjaan on koottu olennaisimmat, yhteensä noin kolmasosa koko ”Matka-aikakirjasta”.

Helsinki – Riga	12.6.42	06.54	13.40
Riga – Vilna	17.6.42	13.37	14.52
Vilna – Brest-Litowsk	20.6.42		
Brest-Litowsk – Riga	22.6.42	11.28	15.00
Riga – Helsinki	01.7.42	14.00	17.45
--			
Helsinki – Lapua	19.9.42	17.50	→ 06.40
Lapua – Kauhava	21.9.42	08.30	08.55
Kauhava – Lapua	--	20.40	21.10
Lapua – Lappajärvi	25.9.42	06.00	07.50
Lappajärvi – Lapua	--	15.00	16.30
Lapua – Lappajärvi	26.9.42	08.00	09.20
Lappajärvi – Lapua	--	13.40	15.10
Lapua – Helsinki	28.9.42	07.29	16.30
--			
Munkkiniemi – Uuras	4.4.43	22.00	→ 10.00
Uuras – Viipuri	06.4.43	14.00	15.00
Viipuri – Immola	--	18.45	19.05
-- Äänislinna	8.4.43	12.00	
--			

Munkkiniemi – Pori	2.6.43	12.00	21.30
Pori – Munkkiniemi	8.6.43	21.45	→ 18.00
--			
Munkkin. – Lapua	25.9.43	18.30	→ 06.50
Lapua – Lappajärvi	27.9.43	13.10	16.05
Lappajärvi – Lapua	--	18.35	21.05
Lapua – Munkkin.	28.9.43	21.35	→ 11.30
Munkkin. – Kurikka	06.10.43	11.45	22.40
Kurikka – Kauhava	11.10.43	06.05	08.39
Kauhava – Munkkin.	14.10.43	20.24	→ 11.00
Munkkiniemi – Tre	21.10.43	07.40	13.54
--			

Neljäs ulkomaankomennus
12.6.–1.7.1942
kesto **lähes kolme viikkoa**

(Valtiot ja rajat nykyiset,
kaupunkien nimet
Ole Mélartin
”matka-aikakirjan”
mukaiset)

IV komennuksen ja sen jälkeisiä muistiinpanoja

12.6.1942: *"Riigaan asti sokkolentoa myrskyssä ja vesisateessa. Hanssin Jukka oli ainut kone sinä päivänä itäalueen taivaalla, ohj. lentomest. Fr. Väänänen, täh. luutn. Toivonen. [Tyttäreni] Riitta vaikeasti sairaana."*

21.9.1942 *Lapualla: "Olin 2 päivänä metsällä, peltopyitä olisi ollut, mutta ilma oli aivan tyven. 18 pyytä. Huonosti!"*

25.9.1942 *Lapualla: "Koeammuntoja patr. vastaanoton yhteydessä"*

5.4.1943 *Uuraassa: "Äidin 75-vuotispäivä. Kaikki koolla 21 vuoden jälkeen."*

7.4.1943 *Immolassa: "MS-koneitten aseistus"*

2.–8.6.1943 *Porissa: "Tulkkina ja oppimassa saksalaisten kalustoa Ju-88 ja Ms-109"*

26.9.1943 *Lapualla: "15 peltopyytä, 8 sorsaa ja 1 jänis"*

27.3.1943 *Lappajärvellä: "Koeammunta"*

7.–14.10.1943 *Kurikka / Kauhava: "Lomalla. 18 peltopyytä ja 1 riekko. Ens. päivänä Kurikassa ammuin 31 kaikkiaan. 42 peltopyytä Nikkarilan aukealta."*

V komennus Saksan sotasaalisvarikoille 18.12.1943–13.1.1944

Munkkin. – Malmin lentok.	18.12.43	06.25	08.25
– Königsberg			11.45
Königsberg – Berliini	– ” –	12.45	16.00
Berliini – Lemberg	21.12.43	12.10	→ 11.15
Lemberg – Berliini	28.12.43	16.38	→ 13.00
Berliini – Warschau	5.01.44	17.38	→ 05.30
– Brest-Litowski			10.15
Brest-Lit. – Königsberg	7.1.44	23.27	→ 10.13
Königsberg – Munkkin.	13.1.44	09.17	16.30

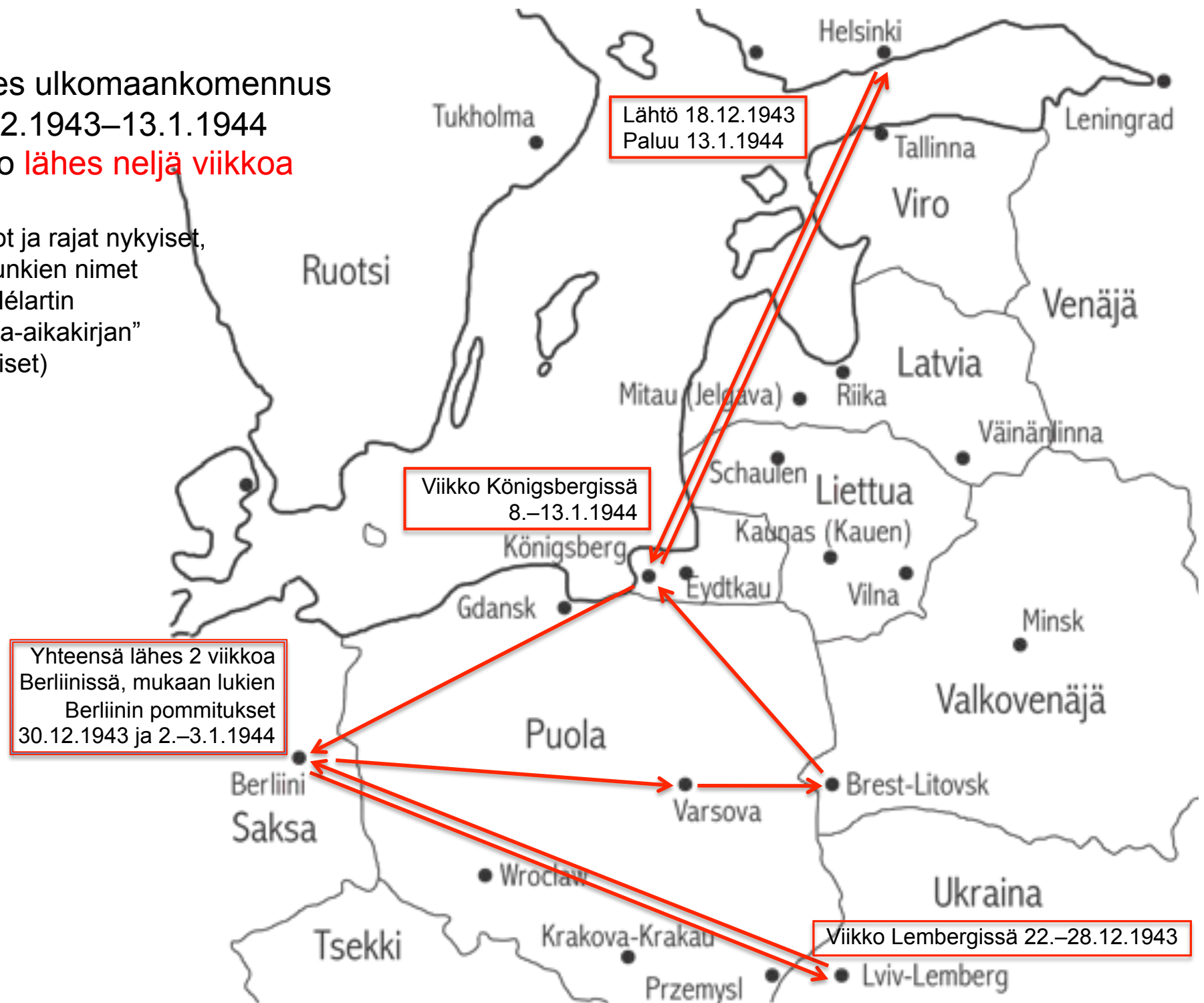
18.12.1943: ”Douglas ’Siru”

”Jouluaattona (1943) varasti joku saksal. ups. minun pistoolini Lembergin ups.kerholla / Berliinin pommitukset 30.12., 2.–3.1.44”

22–28.12.1943: ”Lembergissä sovin maj. Gaffranin kanssa, että hän kirjoittaa puoltolauseen ja minä menen Berliiniin Regierungsrat Teschen puheille H:n patruunavaraston luovuttamisesta Suomelle. Onnistuin. 25.000.000 patr. kal. 7.62 ohj. kk. varten sinkkilaatikoissa 32.000.000 kpl 200.000 kpl karkea kal. patr ja kaikki ilmaiseksi.”

Viides ulkomaankomennus
18.12.1943–13.1.1944
kesto **lähes neljä viikkoa**

(Valtiot ja rajat nykyiset,
kaupunkien nimet
Ole Mélartin
”matka-aikakirjan”
mukaiset)

Leijona-haulikon syntyvaiheet

- Komennus 1946 Valmetin tehtaille Jyväskylään
- Mallina Ole Méléartin Varsovasta 1942 ostama Damon Petrik päällekkäispiippuinen haulikko
- Mallihaulikko saksalaisten ranskalaista sotasaalista
- Rinnakkaispiippuinen malli vaikea valmistaa eikä haulikkoseppiä ole
- “Sain ajetuksi päällekkäispiippumallin läpi”
- Asevienti edellyttää uutta aselakia

Anti-Corrol-aseöljyn keksijä, kehittäjä ja tuottaja

Ole Méhart ponnisteli Ilmavoimissa vuosikausia **aseiden hoidon, puhdistuksen ja toimintavarmuuden** kehittämiseksi

Tätä koskeva aloite Ilmavoimille 1948

Aseiden kehittämiskomitean öljy- ja rasvajaoston jäsen 1948

Anti-Corrol-aseöljy valmis tuotantoon 1948

Toiminimi Kemiantuote: **aseöljyä, maatalouskoneöljyä, tykkien jousinlaitenestettä ja aseiden pikasinistysainetta**

Eläkkeelle ja yrittäjäksi 1950

Aseöljyn tuotanto Hausjärvelle 1960-luvun lopulla

"Vuonna 1927 ajoin Harley Davidsonilla, mutta 1928 ostin viimeistä huutoa Raleigh 500 cm³ kansiventtiilurheilukoneen 23 hv, max nop. 17-hampaisella vetopyörällä vähän yli 120 km/t. 1929 tulin toiseksi Päijänteen ympäriajossa ja voitin Karjalan kannaksen ajot liikeajajien sarjassa solo pyörällä 500 cm³ luokassa, matka n. 600 km."

Harrastuksia

"Vaimoni oli iloinen tulostani ja linnuista, sillä Munkkiniemessä oli vaikea saada ruokaa. Lapset olivat pienet, ja niiden kanssa oli vaikeaa jonottaa kauppoihin, kun myötäänsä oli hälytyksiä ja pommituksia."

Ole Mélar ja olympia- eli trap-ammunnan maailmanmestari Francis Eisenlauer Moskovan MM-kilpailussa vuonna 1958 keskustelevat ulkoballistiikasta Yhdysvaltojen suurlähetystön kutsuilla 1960

Yhdysvaltojen Suomen suurlähettiläs E. Session osallistui Moskovan MM-kilpailussa trap-ammunnan joukkuekilpailuun, jossa USA:n joukkue tuli kolmanneksi.

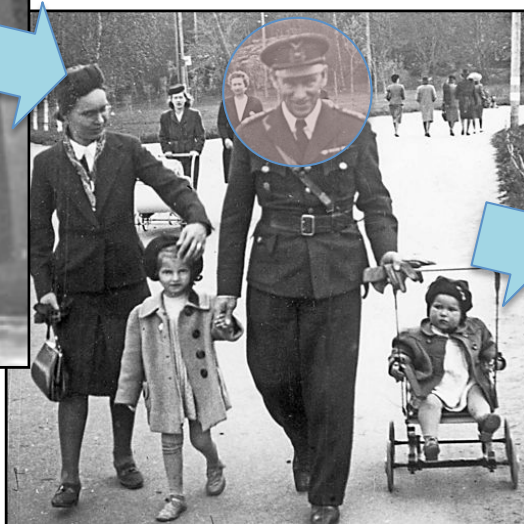
"Waffeninspektor Smith vas., Waffen-
oberinspektor Mélart, Waffenmeister
Fleckenstein". Varsova 1941.

Irene ja Ole Mélart
häätäkalla 1936

Axel ja Elin Mélart perheineen
Muhoksella 1902

Irene, Riitta, Ole ja Leila Mélart
Munkkiniemessä 1942

Ole Mélart, Intian
suurlähettiläs Sethi ja
ylivohtaja Heikki
Suomus Likolammin
ampumaradalla 1967

Kiitokset mielenkiinnosta!

Leila Mélarth

leila.melart@pp.inet.fi

<http://personal.inet.fi/koti/omelart>

050 9122 851

Kirja ja Power point, taitto

jukka.o.mattila@pp.inet.fi

www.jukkaomattila.fi